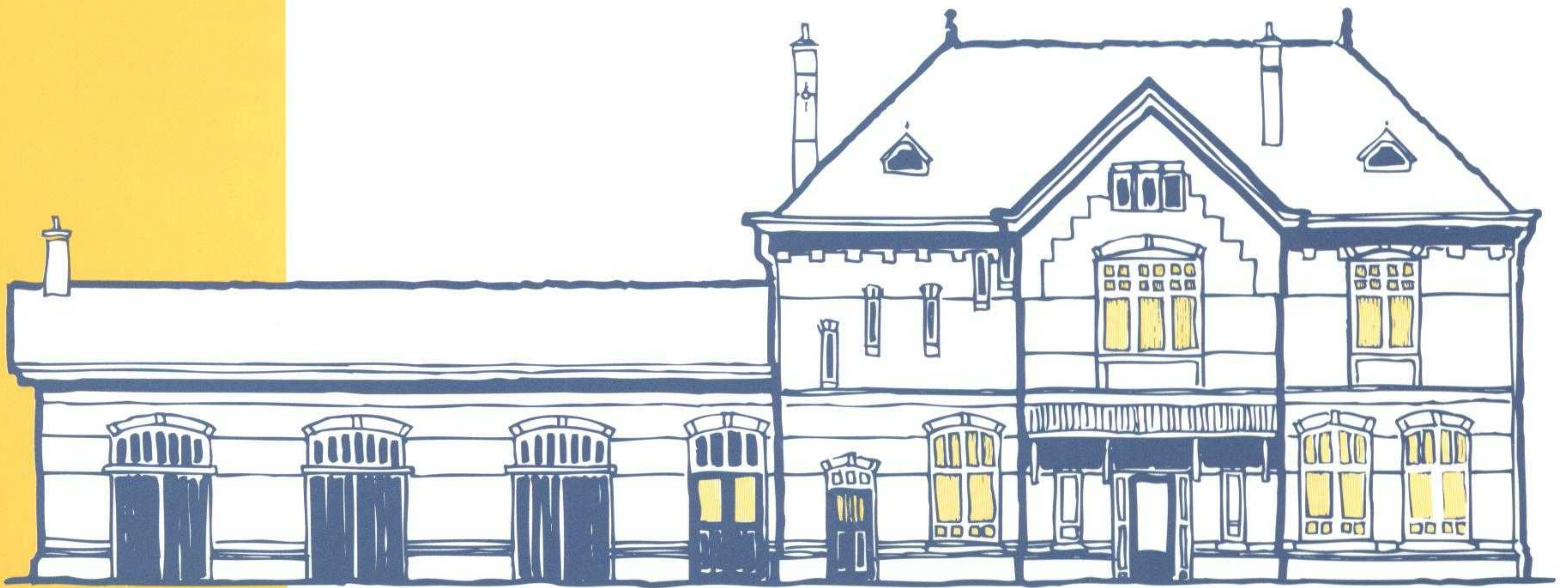

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Historisch Museum Ede

2006-4

COMBIMARKT

&

STUDIO EDE

VOORDEEL IN FOTO EN VIDEO

TEL. STUDIO EDE 0318 - 653363

Grotestraat 62, Ede tel. 0318-616414
Bellestein 21, Ede tel. 0318-614300
Stadspoort 10, Ede tel. 0318-652121
Hoofdstraat 24, V'daal tel. 0318-512689
Molenstraat 3, Rhenen tel. 0317-616866
PB 8170 6710 AD EDE

**FOTO
FILM
VIDEO
STUDIO**

Winkelcentrum Bellestein 21, 6714 DP Ede, tel.: 0318-640479

Contactlenzen / Oogmetingen / Oogdrukcontrole

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken

Draadmateriaal

Gereedschap

Verf

IJzerwaren

* Bezorgen gratis

Hout Board Triplex

Wandplaten Schroten

Wandweefsel

Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. (0318) 611 680

** Wij geven u een deskundig advies*

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede
34e jaargang nr 4 winter 2006

Van het bestuur

Door Jos van Raan

Goed nieuws! Het bestuur van de Stichting Nederlandse Museumregistratie heeft op advies van de Landelijke Adviescommissie Museumregistratie op 6 oktober 2006 besloten dat de registratie van ons museum weer voor 5 jaar wordt voortgezet. Op een feestelijke bijeenkomst op 17 november is het certificaat en schildje aan ons uitgereikt. We mogen ons dus een erkend en geregistreerd museum blijven noemen. En daar zijn we best trots op.

En er is nog meer goed nieuws. Er is in ons museum een fantastische tentoonstelling aan de gang. "Wandscheer Weer aan de Wand", over de Edese schilderes Maria Wandscheer. De gemeente Ede heeft het ons financieel mogelijk gemaakt een catalogus uit te geven, die uitblinkt door de heldere en kleurrijke foto's van bijna alle werken die er te zien zijn.. Een leuk cadeau voor de feestdagen. U kunt hem niet laten liggen.

Wegens persoonlijke omstandigheden heeft bestuurslid Paul van Milligen moeten besluiten zijn functie tussentijds neer te leggen. Paul was heel betrokken bij het vrijwilligerswerk in onze Vereniging. Ook heeft hij bijna een jaar de werkgroep tentoonstellingen begeleid. Paul, bedankt en sterkte.

DE ZANDLOPER is het orgaan van de Vereniging Oud Ede

- * De contributie bedraagt € 12,50 per jaar, te voldoen door storting op giro 353.42.68 van de Vereniging Oud Ede te Ede.
- * Het dagelijks bestuur bestaat uit mevr. G. Meijer (vz), de heren J.M. van Raan (secr.) en F. Toonen (penningmeester)
- * Beëindiging lidmaatschap uitsluitend schriftelijk, uiterlijk drie maanden van tevoren.
- * De redactie bestaat uit de heren H. Post, eindredactie, F.G. van Oort, H. van Scherrenburg, K. Lohuizen, D. Kranen en mevr. G. Meijer
- * Adres voor vereniging, museum en orgaan: Museumplein 7, 6711 NA Ede. Tel. (0318) 61 95 54.
- * Fax: (0318) 65 33 89; E-mail: hismuseumede@hetnet.nl; Internet: www.historischmuseumede.nl
- * Het museum is open 's middags van 13.30 tot 17.00 uur, op zondag van 13.30 tot 16.00 uur.
- * De redactie behoudt zich het recht voor tot weigeren van een artikel.
- * Overname artikelen na schriftelijke toestemming Historisch Museum Ede.
- * Productie van het blad: Drukkerij Frouws te Ede.

ISSN 1384-7090

Met de jaarvergadering in zicht kan ik u meedelen dat er drie vacatures in ons bestuur zijn ontstaan zijn, waaronder de functie van voorzitter. Gerritje Meijer heeft een jaar lang deze werkzaamheden voor Bert Lagerweij waargenomen. Het was een druk jaar waarin veel is gebeurd. En dan merk je dat bestuursleden ook vrijwilligers zijn die tussen hun eigen werk en bezigheden door tijd moeten vrijmaken als er een beroep op hen wordt gedaan. En dat gebeurt veel en in toenemende mate.

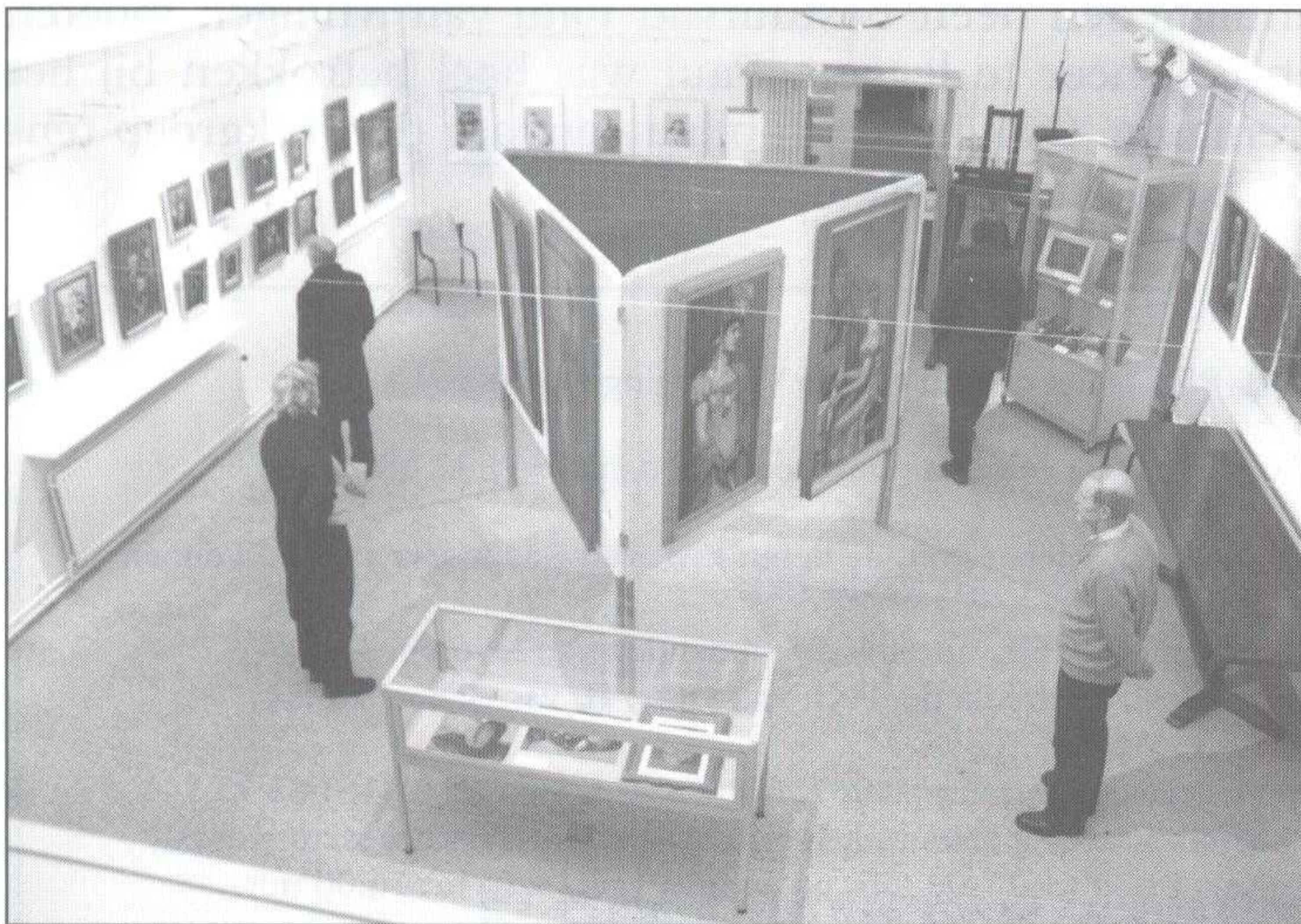
Tenslotte een blik naar het volgend jaar. Onze Geschiedenisgroep heeft deel 3A over de kerken in Ede drukproefgereed. U hoort hier in het volgende nummer meer over. In het najaar 2007 verschijnt er weer een nieuwe, gezamenlijke uitgave van de oudheidsverenigingen en het gemeentearchief. Dit maal is het onderwerp verkeer en vervoer.

Ook hiermee zien we weer, dat we een uiterst actieve Vereniging zijn.

*Fijne feestdagen en veel goeds voor 2007
namens bestuur en medewerkers.*

Opening tentoonstelling “Wandscheer Weer aan de Wand”

Zaterdag 18 november heeft onder grote belangstelling burgemeester R.C. Robertsen de overzichtstentoonstelling van Maria Wandscheer geopend. In zijn openingsspeech zei de burgemeester verheugd te zijn dat er na de tentoonstelling in Huize Kernhem over de Edese schilder Eversen nu opnieuw aandacht wordt besteed aan een Edese schilderes en wel Maria Willemina Wandscheer.

Deze in Amsterdam geboren, maar ruim veertig jaar in Ede woonachtige schilderes werd op 19 november 1856 geboren en is in 1936 overleden. Dit jaar precies respectievelijk 150 en 80 jaar geleden, wat voor het Historisch Museum aanleiding was voor een uitgebreide tentoonstelling.

Door haar ingetogen karakter is Maria Wandscheer lange tijd onderbelicht gebleven. Er zijn geen uitgebreide artikelen over haar geschreven. Haar naam komt wel

rond de vorige eeuwwisseling en ook nog jaren daarna regelmatig voor in boeken over schilderkunst en expositiecatalogi. In 1973 is de laatste tentoonstelling van haar werk gehouden.

Maria Wandscheer heeft een grote diversiteit aan schilderwerken achtergelaten. Ze werkte met olieverf, aquarel en pastel en heeft veel bloemen geschilderd. Haar meestal grotere portretten zijn sfeervol weergegeven.

Maria Wandscheer was een bescheiden dame en heeft veel van haar werken aan vrienden en kennissen cadeau gegeven. Deze werken bleven meestal in de familie. Na het nodige speurwerk is het Historisch Museum erin geslaagd meer dan 60 werken te bijeen te brengen.

Tijdens de tentoonstelling worden er rondleidingen georganiseerd. Voor informatie hierover kunt u contact op nemen met het museum en vragen naar de heer Ruud Dijkstra.

Dankzij een forse subsidie van de gemeente Ede is er over deze tentoonstelling een kleurrijke catalogus met 128 pagina's uitgegeven. Dit boek kunt u als lid van onze vereniging voor € 13,- aanschaffen in het museum. Hierin vindt u een fraai overzicht van haar werken die momenteel in de tentoonstelling te zien zijn.

De tentoonstelling is tot en met 22 januari 2007 te bezoeken.

Openingstijden:

dinsdag tot en met zaterdag tussen 13.30 uur en 17.00 uur

zondag tussen 13.30 en 16.00 uur

maandag gesloten

Historisch Museum Ede tel. 0318 619554

e-mail: hismuseumede@hetnet.nl

De originele schildersmaterialen

Prijsuitreiking Loterij in het Historisch Museum Ede

Ter gelegenheid van "100 jaar Garnizoen Ede" organiseerde het Historisch Museum Ede een speciale loterij voor het behoud van een gedeelte van het garnizoen. Als alles volgens plan verloopt, vertrekken volgend jaar de militairen uit Ede. De afgelopen 100 jaar hebben zij deel uitgemaakt van onze gemeente. Het Historisch Museum Ede wil, na het vertrek van het garnizoen, een mooie, vaste opstelling over het garnizoen realiseren. De opbrengst van de loterij wordt dan ook voor dit doel gebruikt.

Dinsdag 14 november was tijdens een gezellig samenzijn met de prijswinnaars in het Historisch Museum Ede de prijsuitreiking, van de speciaal voor deze loterij gemaakte etsen door de kunstenaar Guus Kuit. Nadat de gasten ontvangen waren met een kopje koffie, verwelkomde de afgevaardigde van het bestuur de heer J. te Lintelo de gasten en vertelde hun in het kort iets over het museum. Ook maakte hij hen attent op de huidige tentoonstelling en nodigde hen uit na de prijsuitreiking deze te bezoeken. Hierna werden de etsen aan de winnaars uitgereikt door de heer R. Dijkstra.

Scherpenerf, eens het grootste herengoed van Ede 1338-1956

Door Jan Willem van Scherrenburg

“Het herengoet Scherpenerf eertijts een van de grootste goederen in den ampte van Ede sijnde geweest, door abusive vercopinge ende versplijtinge van vele parcellen door opgevoerde personen, die er niet toe gereghticht waeren, in grote donckerheijt was geraeckt”, schreef de familie Timmer op 16 juli 1671.

Het is toch wel vreemd, dat zo'n groot goed helemaal weggezonden is in de verge-

telheid. Archivarisch komt de naam tot ongeveer 1800 voor, maar daarna heeft men de naam kennelijk niet meer gebruikt. Niemand heeft er nu nog weet van of kent de plaats, hoewel de laatste boerderij die tot dit goed is terug te leiden, pas kort na 1956 is afgebroken.

Proosdijweg 3 en 5, op 23 januari 1941 getekend door Henk Stunnenberg (1922-1945).

We kijken tegen de achterkant, die met de deeldeuren gericht was naar de rechtsliggende Proosdijweg. Het was de eerste boerderij links vanaf de Slunterweg.

De familie Timmer procedeerde in 1671 over een stuk land, genaamd het Huijsstuck, dat tot het herengoed had behoord. Elis Jansen Timmer, herbergier in "De Roskam", had dit goed op 19 november 1642 gekocht en kreeg meteen zes jaar oprukking¹. Tegen betaling van zes goudgulden kon men dan weer zes jaar vooruit. Herengoederen waren horige goederen, de eigenaren noemde men horigen en hadden verplichtingen aan de heer, oorspronkelijk de hertog van Gelre.

De landsheer van Gelre bezat de woeste grond in zijn gebied. Hieruit gaf hij stukken uit tegen betaling. Vanwege de schaarse bevolking op de Veluwe, had hij er belang bij dat de boerderijen bewoond waren en niet werden versnipperd. Vanuit dit belang ontstonden de juridische regels rondom herengoederen.

Om een indruk te geven over de bewoning: op de Veluwe woonden rond 1600 ongeveer 40.000 mensen, van wie 10.000 in de vijf steden. In het ambt Ede woonden ongeveer 3.000 mensen².

Bij vererving ging de zaalweer, dat is de boerderij met erf, naar de oudste zoon. Maar volgens het familierecht hadden de broers en zusters recht op hun deel van het goed. De zaalweerhouder moest hen daarom uitbetalen voor hun deel, want de landsheer wilde geen versnippering. Maar hier wrong de schoen. De oudste zoon had vaak niet het geld om zijn broers en zusters uit te betalen. Hij droeg dan stukjes land over aan de andere erfgenamen. Voor de hiervoor vereiste vergunning, moest hij betalen. Op deze manier werden toch stukken van het oorspronkelijke herengoed vervreemd, wat niet de bedoeling was. Maar er was nog het recht van inlossen en instammen. Wanneer de erfgenamen of hun nakomelingen het land wilden verkopen, moest dat in de eerste instantie aan de zaalweerhouder. Dan werd het "ingelost". Had iemand geen erfgenaam, dan viel het land terug aan de zaalweerhouder. Dat noemde men instammen. Dit alles had ten doel versnippering tegen te gaan. Dit inlossen en instammen speelde in de geschiedenis van Scherpenerv een grote rol.

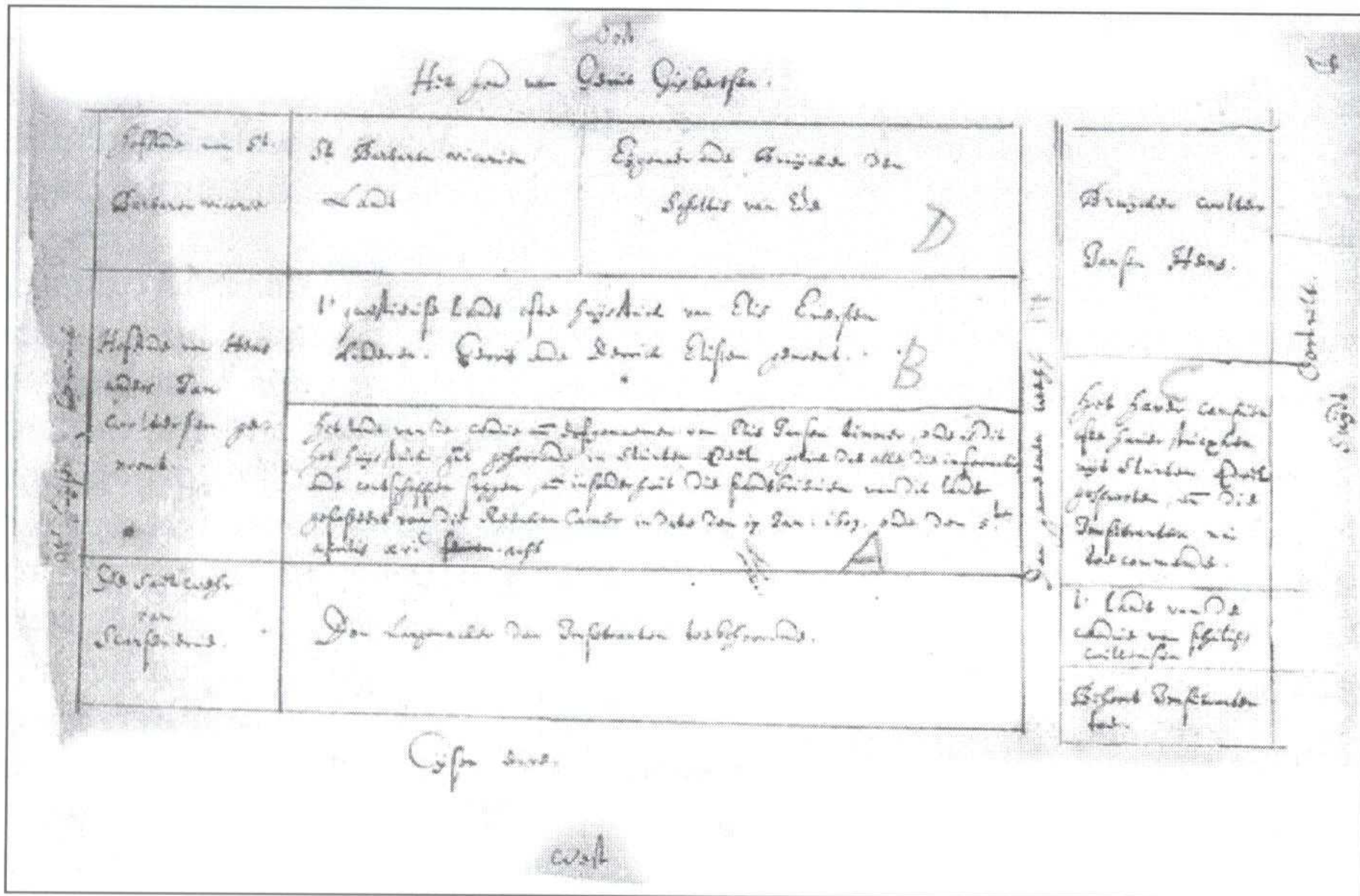
In 1543 kwam er een einde aan het zelfstandige hertogdom Gelre. Karel V, koning van Spanje en landsheer over de meeste Nederlandse gewesten, nam de macht over. Aanvankelijk werd Gelderland vanuit Brussel bestuurd. Maar in 1559 kreeg Arnhem een eigen Rekenkamer en ging het dagelijkse beheer van de herengoederen naar de Gelderse Rekenkamer.

Omdat de administratie, mede door de vele oorlogen, niet op orde was, wilden de nieuwe machthebbers eerst inzicht hebben in hun bezittingen. Maar het was een onrustige tijd. In 1568 brak de 80-jarige oorlog uit en in 1579 vielen Arnhem en de Veluwe in handen van de Staatsen. Er volgden moeilijke jaren, met veel invallen van de Spanjaarden over de IJssel in de Veluwe. Toen het bewind er na 1590 erop durfde vertrouwen aan de winnende hand te zijn, maakte men er meer werk van om de registers van de herengoederen op orde te brengen.

Onder de hertog hadden de horigen diverse verplichtingen, zoals op afroep karwagens of ruiterspaarden beschikbaar stellen, vaak in tijden van oorlog. Verder betaalde men een jaarlijks bedrag in geld, rijsvoeder (brandhout) en rookhoenderen (hoenderen voor de keuken van de hertog).

In de loop der tijd werden deze leveranties omgezet in geldbedragen. Het geheel aan betalingen noemde men herenguldens. Maar de bewoners vonden al deze regels niet prettig. Daarom vroeg men consent om een herengoed te mogen omzetten in een tijnsgoed. Tegen betaling werd dit meestal toegestaan. De praktijk

was dat men hetzelfde bedrag van herenguldens nu in tijns moest betalen. Maar van de verdere rompslomp was men af. Niet meer tegen betaling consent vragen voor een testament, huwelijkse voorwaarden, magescheid (boedelscheiding), legaat, houwen van bomen, afsplitsing, verkoop, ruiling, en dergelijke. In het overzicht van een boerderij lezen we dan: "Gevrijd en tot een tijnsgoed gemaakt". De administratie van de herenguldens eindigt hier dan. Wil je om één of andere reden verder kijken, dan moet je de tijnsboeken raadplegen.

Kaartje van Scherpenerf bij het proces in 1671.

Let op de oriëntatie. Oost is boven, noord is links. Daar is nog net te lezen: Velthuijser Brinck.

A. Het landt van de wedue ende erfgenaemen van Elis Jansen Timmer, ende is dit het Huijsstuck genaemt, gehoorende in Slunter 4-deel, gelick dat alle die informatien ende contschappen seggen, ende insonderheit die pandtbrieven van dit landt gepasseert voor die Reecken Camer in date den 17 januarij 1609 ende den 5ten aprilis XVIIIC acht. [5-4-1608].

B. Hierover ging het proces.

't Questieuse landt ofte Huijsstuck van Elis Everssen kinderen: Gerrit ende Derrick Elissen genoemt. (Afbeelding verkleind).

Waar lag het herengoed Scherpenerf?

Hier ziet u een eenvoudig kaartje, dat bij het proces van 1671 werd gebruikt. Het is niet eenvoudig te ontcijferen. In 1668 lezen we dat ten noorden van het goed lag de Velthuijser Brinck. Deze gemeenschappelijke buurtgrond lag tussen de Slunterweg, de Slijpkruikweg (voorheen Schaapsweg), de Rijksweg (vroeger Buurtsteeg), de Kraatsweg (voorheen Veldhuizerweg, nog eerder Kraatsweg) en vanaf de Veldhuizer school de Kraatsweg en voormalige Kraatsweg richting Slunterweg, waar voorheen werd aangesloten op de Proosdijweg.

Er lagen ook nog kleine strookjes brink ten zuiden van de Slunterweg. We krijgen dus wel enig idee waar het Scherpenerf lag, namelijk ten zuiden van de Slunterweg.

Let op de oriëntatie van het schetsje, het oosten is boven. Aan de noordkant kunnen we nog net lezen Velthuiser Brinck. Daar is dus de Slunterweg. Aan de oostkant lag het goed van Gerrit Gisbertsen. Hij was eigenaar van het herengoed Merrij Pouwelenerf. En aan de westkant lag Gijsenerve, dat ten westen werd begrensd door de Proosdij. De weg door het land noemde men in 1603 en tot na 1800 Kerckesteeg. We gaan straks nauwkeuriger in op de ligging van het goed en de huidige naam van de Kerckesteeg.

De eerste bewoners op Scherpenerf.

In het Hertogelijk Archief wordt in een rekening van 1338-39 al een Bernardo Scerpen genoemd. Gezien de naamsgelijkenis is hij mogelijk voorouder van Bernt Scherp, die in de periode 1422-1427 wordt vermeld. Bernt had nog een broer, maar zijn naam wordt niet genoemd. Op 8 juni 1444 procedeert een Reyner Scherp. Hij zou de vader kunnen zijn van Henrick Scherp (vermeld 1460-1493), die weer een zoon Reijner Scherp had. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat de boerderijnaam Scherpenerf is afgeleid van deze familie Scherp.

Reijner Scherp had twee zonen: Lubbert Reijersen, oudste zoon, en Evert Reijersen. Zij woonden beiden met hun vrouwen Griet en Marry op Scherpenerf. Uit het vervolg blijkt, dat bij hen de zaalweer was omgezet in twee zelfstandige zaalweeren. Dat gebeurde wel vaker.

Everts zoon Reijer Evertsen Tutes of Toutes en zijn opvolgers speelden in de geschiedenis van Scherpenerf een veel grotere rol dan de nakomelingen van Lubbert. De boerderij ging zelfs Touteserf heten. Hoewel Reijer Evertsen Tutes tussen 1575 en 1580 is overleden, schreef men nog in 1659 Scherpenerf of Touteserf. Daarna krijgt de oude naam weer de overhand.

De drie kinderen van Reijer Evertsen Tutes zijn kort na hun ouders overleden zonder nakomelingen, de laatste rond 1591. Hierdoor vervreemdden al enkele stukjes land.

Een gedeelte van de grond ging met de zaalweer van dit deel van Scherpenerf naar oom en tante Willem Jansen en Aeltgen Evertsen Tutes, een zuster van Reijer Evertsen Tutes. De zaalweer vererfde daarna op hun zoon Evert Willems, molenaar op de Doesburger molen, en zijn vrouw Weim Jelissen Haalboom. Op 15 januari 1603 transporteerden zij een gedeelte met zaalweer aan Gerrit Gerrits Slunt en Jenneken Roeters.

Evert verkocht ook nog 6 schepel land uit Scherpenerf aan Jan Cluit voor 325 £. Het andere deel van de erfenis van de drie kinderen ging naar een zuster van hun moeder, tante Griet. Zij was getrouwd met Derck Bernts, voorzanger in Bennekom, die veel heeft bijgedragen aan de versnippering van Scherpenerf. Hij verkocht vele percelen zonder toestemming van de Rekenkamer, waaruit later problemen voortkwamen bij zijn opvolgers. Het grootste stuk, waaruit de helft van de zaalweer moest worden opgebracht, verkocht hij aan Henrick Wolters. Reeds op 17 februari 1575 kochten Henrick Wolters en Willemtgen een deel van Scherpenerf, dat van zijn broer Johan Wolters op zijn broers Reyner en Symon vererfd was. Het geheel vererfde daarna op hun zoon Wolter Henricks, die getrouwd was met Hees Jansen. Derk Bernts verkocht een stuk, waaruit een kwart van de zaalweer werd opgebracht, aan een andere zuster van Reijer Evertsen Tutes, waarna dit vererfde op haar zoon Aert Gerritsen, die in Garderen woonde. Hij verkocht dit aan Gerrit

Aerts Slunt. In dit deel lagen onder andere een molder bouwland genaamd het Huijsstuck en aan het einde een half molder bouwland genaamd 't Havercampken, en nog een viertal stukjes grond. Van Gerrit Aerts Slunt vererfde dit op zijn zoon Gerrit Gerritsen Slunt en Jenneken Roeters.

Zoals we hierboven gezien hebben, kwam bij transport in 1603 hierbij ook de zaalweer van het gedeelte dat van Evert Willems afkomstig was.

Vanwege haar vaders versterf ging een gedeelte van het Huijsstuck naar zijn zuster Griet Gerritsen Slunt, die getrouwd was met Elis Evertsen. Zij overleden in 1604 aan de pest ("in de grote starff") en lieten twee zonen na, Gerrit en Derck Elissen. Tenslotte was er nog een kwart deel, het land van Sint Barbaren Vicarie. Dit werd in twee delen reeds vóór 5 februari 1522 en op Sint Gregoriusdag 1542 (3 september) verkocht aan de gildemeesters van Sint Barbaren Vicarie te Ede.

Op elk van deze drie delen stonden een huis, berg en schuur.

Voor de duidelijkheid: de helft en een kwart deel slaan niet meer precies op het oppervlak, maar zijn gebaseerd op de verdeling van de oorspronkelijke zaalweer over deze stukken. Veel perceeltjes waren hieruit al vervreemd. Het gaat te ver ze allemaal te noemen.

De zaalweer uit het deel van Lubbert Reijersen ging via zijn zoon Wolter Lubberts over op diens oudste zoon Jorden Wouters. Geertgen Evertsen, een achterkleindochter van Lubbert Reijersen, kreeg als oudste zuster op 16 juni 1617 investituur³ en oprukking als erfgenaam van haar oom Jorden Wouters. Maar zij en haar zusters Rickgen en Lubbertjen Evertsen verkochten nog dezelfde dag hun erfenis door aan Wolter Henricks en Hees Jansen. Hees Jansen was een zuster van Willem Jansen, die getrouwd was met Aeltgen Evertsen Tutes. Hees is geboren in 1568 en overleden na 17 augustus 1659 (op die datum trad zij, als 89-jarige, nog als getuige op). Zij leefde toen al vijftig jaar in Veldhuizen, daarvoor in Manen en Veenendaal.

Voor het consent van de opdracht moesten Wolter en Hees 4 goltgulden betalen en voor zes jaren oprukking 5 goltgulden van 58 stuivers het stuk. Zij moesten zich binnen een maand na ingang van de nieuwe periode naar het goed begeven. Deze zaalweer kwam dus ook weer terecht bij opvolgers van Reijer Evertsen Tutes.

Wolter Henricks en Hees Jansen hadden er wel belang bij deze zaalweer te kopen. Want al in 1611 wilde Cornelis Dibbets, keurmeester van de Veluwe en in dienst van de Rekenkamer, dat zij het goed zouden verlaten. Het was via hun ouders van Derck Bernts en Griet afkomstig, en die waren niet gerechtigd en hadden dit niet mogen verkopen. Zij waren immers geen zaalweerhouder.

Op 2 juli 1618 schreef Cornelis Dibbets een brief aan Ceelman van Ommeren, schout van Ede, om aan Wolter Henricks mede te delen, dat hij dit deel van het goed moest verlaten. Het kwam toen aan de keurmeester.

Zoals hierboven beschreven, transporteerden Evert Willems, molenaar, en Weijm Jelissen Haalboom hun zaalweer en aandeel op 15 januari 1603 aan Gerrit Gerrits Slunt en Jenneken Roeters. De familie Slunt werd hiermee nu als zaalweerbezitter een belangrijke eigenaar. Maar zij hadden wel 500 gulden moeten lenen van Willemken Dommis, waarvoor op 17 januari 1602 toestemming door de Rekenkamer was verleend tegen betaling van twee goudgulden van 50 stuivers 't stuk. Na het overlijden van Willemken nam Evert Willems, molenaar, op 5 april 1608 dit recht van pandschap over. Gerrit Gerritsz Slunt verkocht later uit het kwart deel aan Jan Woutersen Hens (geb. 1572) en hij vertrok naar Mossel. In dit deel lag het Huijs-

stuck.

Na Gerrit's overlijden verkochten zijn weduwe Jenneken Roeters en haar zonen Roetert en Wouter Gerritsz Slunt, en hun oom Wouter Gerritsz Slunt (die blind was), op 20 juli 1618 de rest van het goed met de zaalweer aan Jan van Heterscheijt en Merrije Willems. Zij kregen zes jaar oprukking. Daarna ging het over naar Cornelis Dibbets, keurmeester van de Veluwe. Hij deed zijn aandelen in Scherpenerf op 28 mei 1625 over aan zijn zoon Engel Dibbets. Vader en zoon waren als keurmeester in dienst van de Rekenkamer. Daarna kreeg Elis Janssen Timmer, herbergier in "de Roskam", op 14 november 1642 investituur en oprukking na transport.

Scherpenerf wordt tijnsgoed.

We komen nu in een belangrijke periode van het herengoed. Elis Jansen Timmer en zijn vrouw Maria Anthonissen werden nu eigenaar. Maar zij wilden van de rompslomp van alle regels rond herengoederen af. Op de Landdag in Arnhem op 21 maart 1643 werd Scherpenerf door Elis Jansen Timmer vrijgekocht en omgezet in een tijnsgoed, maar met het recht van consolidatie, dat wil zeggen dat hij het recht van inlossen en instammen behield. Hierdoor kon de familie Timmer zich de rest van de zeventiende eeuw bezighouden met het vergroten van hun bezit, wanneer de gelegenheid zich voordeed. Er werden processen gevoerd, waaraan we te danken hebben, dat we zo veel uit het verleden van Scherpenerf kunnen weten.

Zes jaar na het overlijden van Wolter Henricks kocht Elis Jansen Timmer diens weduwe Hees Jansen vrij voor een penning per jaar haar leven lang en kocht haar recht aan het goed af. Hij loste de pandschap van het goed (met hierin het Huijsstuck) van Jan Woltersen Hens in en werd ook hiervan eigenaar. De zaalweer van Scherpenerf kwam nu weer in één hand.

Elis Jansen Timmer overleed in 1647. Door zijn weduwe en zijn kinderen werd nog geprocedeed tegen Derck van Dompsele over veengrond, die hij van zijn schoonvader Paulus van Esfelt had geërfd en die ook afkomstig was uit Scherpenerf. Deze vier morgen veen noemde men oorspronkelijk Scherpen Veen, vervolgens Toutese Veen en daarna Mosselse Veen (toen de eigenaar Gerrit Gerrits Slunt op Mossel woonde).

Maar het belangrijkste proces ging over "het questieuse Huijsstuck". Hierboven hebben we gelezen dat dit land in 1604 in handen kwam van de broers Gerrit en Derck Elissen. Laatstgenoemde was in de periode 1641-1652 buurtscheuter in Veldhuizen. Toen zijn broer Gerrit overleed (vóór 1659) zonder nakomelingen, trok hij diens land bij zijn deel. Hiermee was de familie Timmer het niet eens. Zij hadden het recht van instammen en dus kwam deze grond hun toe.

Derck Elissen zei, dat het afkomstig was uit Gijsenerve dat Gerrit Aertsen Slunt ook had bezeten. Maar volgens de familie Timmer was het afkomstig was uit het kwart deel van Gerrit Aertsen Slunt dat hij van Aert Gerritsen uit Garderen had gekocht. En dit kwam via Derck Bernts uiteindelijk van Reijer Evertsen Tutes. Verder vielen alle landerijen rondom dit betwiste Huijsstuck onder de zaalweer van Scherpenerf. De familie Timmer had een sterke zaak.

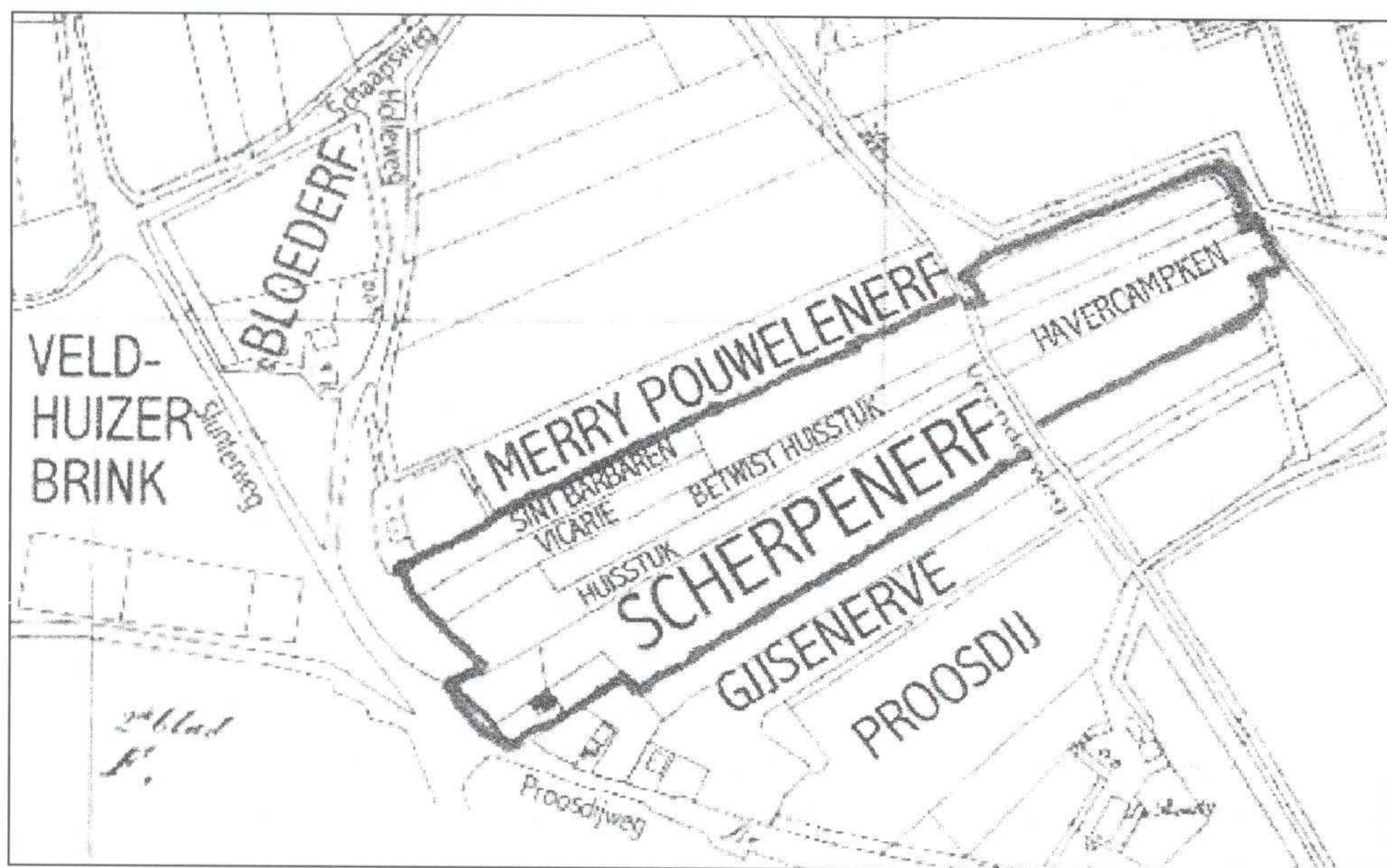
Hoe groot was Scherpenerf?

In de 15e eeuw viel onder de zaalweer van Scherpenerf ten zuiden van de Slunterweg 9 morgen, in de Nijencamp of Niencamp, later Tutese Camp, 18 morgen en als één van de dertien hoeven nog een aandeel van ongeveer 13 morgen in de Hoevervenen. Totaal 40 morgen of circa 35 ha. Het overtrof daarmee alle andere erven in Ede.

Op 12 juli 1700 kocht Gerrit Haalboom de helft van Scherpenerf voor *f* 1544,-. De andere helft ging daarna naar Jacob Gerritsen en Hermina Goossens van den Treeck. Hun dochter Gerritje Jacobs trouwde in 1743 met Willem Wouters. Zij erfden van hun ouders. Na het overlijden van Gerritje in 1760, hertrouwde Willem in 1762 met Catharina Louw. Zij verkochten hun helft op 13 juli 1767 aan Geurtje Haalboom. Toen zij in 1780 haar testament maakte, stelde zij Willem Schuurman, diaken in Ede, aan als executeur-testamentair en schonk hem Scherpenerf.

In de verpondingsboeken van Ede⁴ zien we de volgende overgangen staan: Willem Wouters bruyker eygener modo[thans] Evert Willemsen Willem Schuurman modo Joost Radstat.

Op 1 april 1802 verkocht Willemyna van Veldhuijsen weduwe Willem Schuurman met haar kinderen een erf en goed in Veldhuizen aan Joost Albertsen Radstad en Hendrikje Aalten.

Het stuk met het woord "Scherpenerf" heette de Langenacker. Joost Radstaat bezat begin 19e eeuw de Langenacker met de bijbehorende boerderij.

Tussen Merry Pouwelenerf en het Huisstuk ligt een stuk land, dat in 1832 in bezit was van de Proosdij. Johan Rutgers, eigenaar van de "Molenpol", kocht vóór 1597 het Middelstuck van Gerrit Aerts Slunt. Mechtelt en Aleijda van Wijnbergen erfden in 1701, na het overlijden van hun neef Johan van Ommeren, de Proosdij en de Molenpol met het Hexel. Langs deze weg kwam de Molenpol onder de Proosdij. Vermoedelijk is genoemd stuk land het Middelstuck, dat door vererving onder de Proosdij terecht kwam.

Joost is de stamvader van de Edese tak van de familie Radstaat. Hij werd 27 augustus 1773 in Varsseveld gedoopt en overleed 13 januari 1848 te Ede. Hun naam is afgeleid van de boerderij Radstake in Varsseveld. Hij vestigde zich in 1795 in Wekerom, maar in 1802 ging hij naar Ede. Met hem krijgen we vat op de nauwkeurige ligging van Scherpenerf. Bij de invoering van het kadaster in 1832 woonde hij er nog. We krijgen een nauwkeurige opgave van de hem toebehorende percelen. Op het kaartje van 1832 heb ik het oorspronkelijke Scherpenerf ingetekend. De Langenacker met boerderij is het deel van Radstaat. We zien duidelijk dat de weg door het land van Scherpenerf de Veenderweg is, ongeveer tussen de Ganseweide en de Proosdijerveldweg.

Ouderen herinneren zich nog wel hoe schuin tegenover melkboer Boon (nu Veenderweg 134) een zandweg richting kanovijver liep en vandaar om het achterste deel van de kanovijver heen richting Hakselsesteeg. (nu Veenderweg 134) .

De Proosdijerveldweg tussen Slunterweg en Veenderweg ligt grotendeels in het land van Scherpenerf. Ongeveer eenderde lag ten zuiden van de Veenderweg, tot aan de weg langs de kanovijver en de voormalige Elzenweg. Nu bijna tot aan de Buizerdlaan. Volgens het oude kaartje begon ten zuiden daarvan het Oortveld.

Het goed ging van de familie Radstaat over naar Wouter van Peurseem, die het in 1867 verkocht aan de uit Renswoude afkomstige Aart Davelaar; daarna ging het over op diens zonen Pieter en Roelof Davelaar.

In november 1995 bezocht ik de nog zeer flinke 89-jarige mevrouw A. van Setten-Davelaar in Renswoude, die op 2 juli 1906 op de boerderij was geboren als dochter van Roelof Davelaar en Hendrikje van Roekel. Na haar huwelijk in 1933 vertrok zij naar Renswoude. Het adres van de boerderij in Ede was toen Proosdijweg 3. Nummer 1 bestond niet, vertelde zij mij. Van de boerderij naar de Slunterweg was hun kalverweide. Haar moeder is daar op 4 november 1937 overleden. Natuurlijk vroeg ik of er nog een foto bewaard was gebleven. Helaas niet. In mei 1940 moest de familie uit Renswoude evacueren in verband met de oorlog. Toen zij na een week terugkwamen, was er in hun huis veel overhoop gehaald. De fotoalbums waren verdwenen. Behalve op de tekening uit 1941 in de kop van dit artikel, is de boerderij ook nog te zien op een luchtfoto uit 1956. Nu ligt daar Palmestein.

In de boerderij woonden twee gezinnen. Toen de familie G. van Roekel in november 1935 verhuisde naar de Kraatsweg, kwam de familie E.J. Mellink er te wonen. Mevr. Davelaar had een kamer, keuken, bijkeuken, slaapkamer, pomp en WC (aan de zuidkant). Na haar overlijden, kwamen daarin achtereenvolgens de families D. Schoonderbeek en Wagensveld te wonen. Mevr. Davelaar had als oorspronkelijke hoofdbewoner huisnummer 3. Dit nummer hield zij bij haar woning. De familie Mellink begon in 1935 op nummer 3. Maar spoedig gingen zij ter onderscheiding over op nummer 5.

Het was een boerderij onder één dak. Tussen de kamers van de twee woningen was de deur dichtgemetseld. De familie Mellink bewoonde het hoofdgedeelte van de boerderij bestaande uit een kamer, deel voor het vee, slaapkamer, kelder, kelderzolder enzovoort.

In 1945 ging de deur tussen de twee kamers weer open, toen hun dochter met Henk Stunnenberg trouwde. Dank zij haar aanwijzingen achterhaalde ik afgelopen zomer de tekening van de boerderij, gemaakt door Henk op 23 januari 1941. In de rechter benedenhoek zien we de initialen HS. Op verzoek maakte hij ook een teke-

ning van Bloederf van de familie Van Voorst. Henk werd na de oorlog door de AKU uitgeleend aan de Heidemaatschappij om te ruimen bij een bunker op de Vijgendam in Veenendaal. Op 10 september 1945 reed een vrachtauto uit Ede die de arbeiders kwam halen, achteruit in de met gras begroeide berm en raakte zodoende een tankmijn. Er waren 3 doden en 14 min of meer zwaar gewonden te betreuren. Henk Stunnenberg, 23 jaar oud, was op slag dood⁵. Hij was toen pas vijf dagen getrouwd. Henk's weduwe bleef op de boerderij wonen tot haar tweede huwelijk in 1950. Daarna is de familie Mellink er alleen blijven wonen. Toen zij eind 1956 naar de Slunterweg verhuisden, werd de boerderij daarna afgebroken.

We hebben gezien dat Scherpenerf zich uitstrekte van de Slunterweg tot aan de achterzijde van de voormalige kanovijver. Een enorme lap grond. En dan te bedenken dat in de tegenwoordige wijk Kernhem vanoud de Nijen Camp of Niencamp lag, die nog twee keer zo groot was. Daarover een volgende keer.

Bronnen:

1. Tegen betaling van 2 goudgulden kreeg een nieuwkomer vergunning om op het goed te gaan zitten zonder horig te worden.
2. A.A.G. bijdragen 11 van de Afdeling Agrarische Geschiedenis. Landbouwhogeschool Wageningen 1964.
3. Acceptatie door de Gelderse Rekenkamer van een nieuwe bezitter, vaak op grond van erfrecht.
4. Gemeentearchief. Ede. Inventaris Hr. Das, inv.nr. 61 fol. 43V
5. De Vallei 12-9-1945 (verslag noemt 4 doden, maar dat is niet juist). De Edesche Courant van 12-9-1945 noemt 2 doden. Op dat moment juist.

Rectificatie:

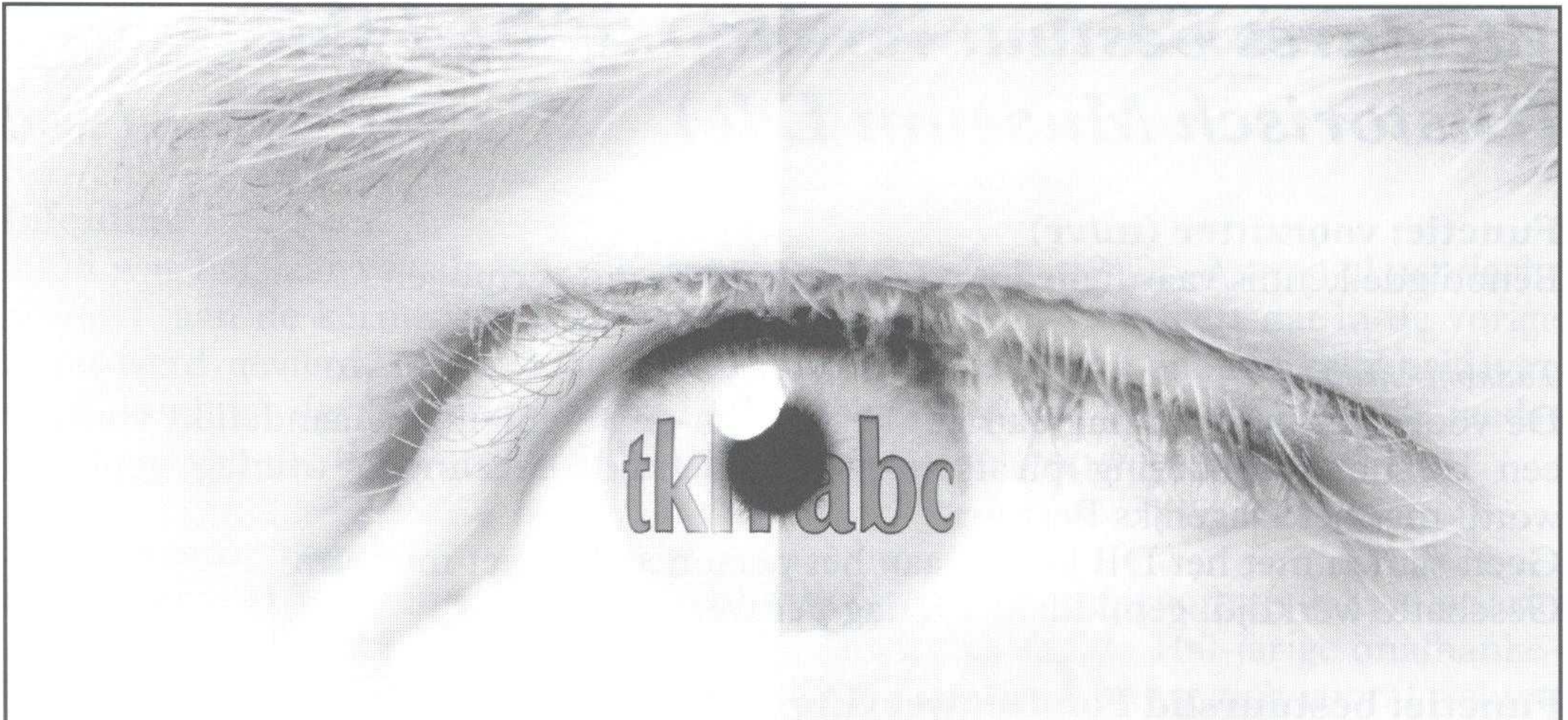
In het vorige nummer was in de sponsorlijst de naam Anders & Co weggevalen. Hierbij onze excuses.

Kleef

Reclame en Acquisitiebureau

*Gespecialiseerd in: Clubbladen, Programmabladen,
Personeelsbladen, Openingsbrochures*

Wandscheerstraat 37, 6717 KP Ede, telefoon 0318 645542, fax 0318 645543
mobiel 0624 589136 e-mail a.kleef@planet.nl

Cijferwerk, maar vooral mensenwerk.

TEN KATE & HUIZINGA

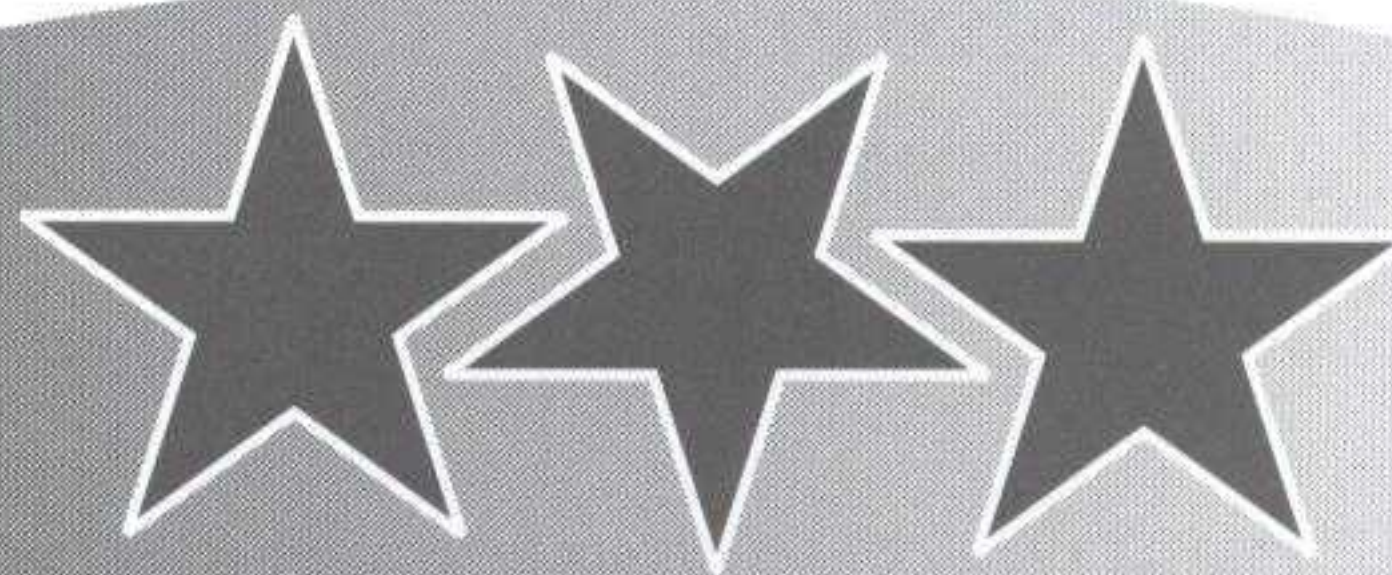
www.tkhabc.com

ACCOUNTANTS • BELASTINGADVISEURS • CONSULTANTS

Eén met uw onderneming.

Stationsweg 39 6711 PK Ede Tel: 0318 - 65 15 04 Fax: 0318 - 65 20 05 E-mail: ede@tkhabc.com

Vestigingen: Enschede - Almelo - Denekamp - Doetinchem - Ede - Haaksbergen - Hengelo - Kampen - Lochem - Oldenzaal - Winterswijk - Wollega

STARGROUP BV

uw partner in assurantiën en financiële adviezen

Stationsweg 31 • 6711 PJ Ede

Postbus 8250 • 6710 AG Ede

Tel: 0318 - 67 27 67 • Fax: 0318 - 67 27 66

Email: info@stargroup.nl • www.stargroup.nl

Vacatures bestuur Vereniging Oud Ede (Historisch Museum Ede)

Functie: voorzitter (m/vr)

Benodigde kennis/vaardigheden: probleemoplossend vermogen

Taakomschrijving

De voorzitter geeft leiding aan het bestuur en de vereniging. Maandelijks vindt er een bestuursvergadering plaats, terwijl tussentijds regelmatig overleg gepleegd wordt met het Dagelijks Bestuur

Geeft samen met het DB leiding aan het personeel van het museum

Geschatte werktijd: gemiddeld 1½ dag per week

Functie: bestuurslid Fondsenwerving (m/vr)

Benodigde kennis/vaardigheden: commercieel aangelegd, rijk aan ideeën.

Taakomschrijving

Hij woont de maandelijkse bestuursvergadering bij en participeert in beleidsbeslissingen aangaande de Vereniging en het museum.

Hij is verantwoordelijk voor extra inkomsten voor de Vereniging en zorgt samen met de werkgroep Fondsenwerving voor behoud en werving van sponsors en leden.

Hij organiseert diverse activiteiten zoals kerstmarkt, veilingen enz.

Hij brengt de werkgroep Fondsenwerving op sterkte.

Geschatte werktijd: gemiddeld 1½ dag per week

Functie bestuurslid Publiciteit (m/vr)

Benodigde kennis/vaardigheden: commercieel aangelegd, rijk aan ideeën.

Taakomschrijving

Hij woont de maandelijkse bestuursvergadering bij en participeert in beleidsbeslissingen van de Vereniging en het museum.

Hij is verantwoordelijk voor de publiciteit van alle activiteiten binnen de Vereniging en het museum.

Hij onderhoudt samen met de werkgroep Publiciteit de contacten met de pers en promoot speciale publicaties.

Hij brengt de werkgroep Publiciteit op sterkte.

Geschatte werktijd: gemiddeld ½ dag per week

Inlichtingen / aanmeldingen:

Jos van Raan, secretaris Grietjeshof 18, 6721 VJ Bennekom,

tel: 0318 413593

email: vanraan@hetnet.nl

De onafhankelijkheidsfeesten in 1913

Door Frans van Oort

Inleiding

2006 was het Jaar van de Volksfeesten. In De Zandloper 2006-2 werd al aandacht besteed aan de kermessen in vroeger tijden. Een groot volksfeest dat in de vorige eeuw werd gevierd, omvatte de festiviteiten rond 100 jaar onafhankelijkheid van het Koninkrijk der Nederlanden in 1913. Ook Ede vierde dit feest en uit de raadsverslagen van die tijd wordt zichtbaar hoe men zich hierop voorbereidde.

Subsidieaanvragen

Op 31 juli 1913 ontvingen B. en W. een brief van het Oranjecomité te Ede waarin werd verwoord welke de plannen waren bij de viering van de 100-jarige onafhankelijkheid op 1 en 2 september van dat jaar. Zo zou de herdenking zich vooral richten op het houden van sport- en volksfeesten, het geven van concerten en het organiseren van een historische optocht.

Ook stelde het Oranjecomité voor alle schoolkinderen te trakteren, maar de uitvoering daarvan stuitte op moeilijkheden door verschillen van inzicht bij de “mannen” van het openbaar en het bijzonder onderwijs. Aan die discussie wilde het Comité niet meedoen. Om er toch voor te zorgen dat de leerlingen niet de dupe zouden worden van deze strijd, werd gevraagd een subsidie uit de gemeentekas te verlenen van f 0,20 per leerling,

Feest in de toenmalige Grootestraat (nu Molenstraat)

en in totaal een bedrag van f 600,-. Het geld zou over de verschillende scholen in verhouding tot het aantal leerlingen moeten worden verdeeld.

Daarnaast was het Oranjecomité van mening dat niet in alle delen van de gemeente dit feest zou worden gevierd, althans niet op die schaal als dat in het dorp Ede het geval zou zijn. Gewezen werd op het bijzondere van de optocht die de intocht van prins Willem op 10 november 1813 in Den Haag zou voorstellen. De bedoeling was om een zo juist mogelijke voorstelling van dit gebeurde te geven. De verwachting was dan ook dat “dit voor de streek zeer zeldzaam te noemen schouwspel” veel burgers uit de buitendorpen en het buitengebied zou doen besluiten naar Ede te komen. Eigenlijk zou je kunnen zeggen dat de feesten geen lokaal, maar een

gemeentelijk belang dienden. Ondanks de reeds toegezegde medewerking van de oranjeverenigingen, ook van buiten het dorp Ede en de reeds ontvangen bedragen, ook van niet-ingezetenen, kampte het Oranjecomité toch nog met een geschat tekort van f 200,-.

Met "grote eerbied" werd daarom verzocht ook dit bedrag als subsidie te mogen ontvangen.

Raadsvoorstel en discussie

Het voorstel van B.en W. aan de raad van Ede hield in de schoolkinderen te onthalen, maar de gevraagde subsidie voor de historische optocht af te wijzen, omdat geen geld uit de gemeentekas kon worden uitgegeven voor feestelijkheden.

De leden van de raad waren unaniem van mening en zelfs verheugd om een traktactie aan de schoolkinderen te verstrekken. Gedacht werd aan het uitreiken van een plaat of een boekje. Alle schoolkinderen uit de gemeente Ede kwamen hiervoor in aanmerking, ook de kinderen die in Geldersch Veenendaal woonden maar in Stichts Veenendaal naar school gingen.

Over het wel of niet toekennen van subsidie voor de historische optocht ontstond in de vergadering nog een fikse discussie.

De tegenstanders wensten geen subsidie, aangezien dit een precedent zou scheppen voor andere verenigingen. Verwacht werd dan ook dat de "neringdoenden" in het dorp Ede zo'n groot voordeel zouden hebben dat je er van uit moest gaan dat het voordeel geheel van plaatselijke aard zou zijn en dus ook door die groep moest worden gedragen. Zou men nu subsidie verlenen, dan zouden toekomstige aanvragen uit andere delen van de gemeente wel eens erg duur voor de gemeentekas kunnen uitvallen.

De voorstanders van de subsidie waren van mening dat het geen terugkerende uitgave was, en dus ook niet precedentscheppend. Het beloofde een schitterend feest te worden waarvoor veel sympathie bestond.

Het Oranjecomité wilde juist grote bekendheid aan het evenement schenken, zodat drommen mensen het schouwspel zouden bijwonen. Men was de mening toegedaan dat er nog jaren over gesproken zou worden. Het moest een mijlpaal in de geschiedenis van Ede worden.

De voorstanders stelden verder dat de Gemeentewet ook ruimte bood voor subsidie. Er was een artikel, namelijk "voor het uitsteken van vlaggen en andere openbare festiviteiten", waarvoor gelden uit de gemeentekas konden worden aangewend. Ook andere gemeenten stel-

den zelfs hogere bedragen beschikbaar terwijl daar veel minder mensen woonden. Maar ook de Edese verenigingen zaten niet stil. Zo wist men dat de V.V.V. zelfs f 50,- schonk en dat de Marktvereniging twee horloges beschikbaar stelden (hoe die te gelde gemaakt moesten worden, werd niet gemeld). Uiteindelijk zou het een "gloriepunt" voor de gehele gemeente Ede moeten worden.

Nadat alle tegenvoorstellen waren verworpen, werd het voorstel van B.en W. met algemene stemmen aangenomen.

Na de feestelijkheden werden B.en W. bedankt voor de bijdrage aan de traktatie voor de schoolkinderen bij de viering van de onafhankelijkheidsfeesten door de hoofden van de o.l.school te Otterlo, de o.l. school te Ederveen, de hervormde school te Ede en de school met de bijbel te Bennekom.

Bronnen

- Gemeente Ede, Oud Archief, Das 482, verg. 09-08-1913, 09-09-1913 en 25-10-1913

Echt waar , in Ede een urinoir!

Door Kees van Lohuizen.

Allochtoon en autochtoon

In Zwolle, en waarschijnlijk ook in Ede, kon men tot in de twintiger jaren op marktdagen een boerin soms ineens haar manden op straat zien zetten, door de knieën gaan, haar wijde rok wat herschikken en na een ogenblik haar weg zien voortzetten. Achter haar was de straat nat. Toen hadden de vrouwen nog niet 'de broek aan'. De mannen zochten dikwijls steun bij een steunbeer van de kerk of deden hun plas in het gras.

Mocht een dergelijk gedrag de autochtonen niet vreemd zijn, voor de allochtonen lag dat anders.

Vanwege opkomend toerisme brachten B&W onder meer het volgende in de raadsvergadering van 27 mei 1913: "Bestuur der Vereeniging tot Bevordering van de Plaatselijke belangen van Ede en van het Vreemdelingenverkeer aldaar, houdende verzoek te besluiten tot het maken van eene aan den eisch voldoende rioleering door het geheele dorp Ede en tot het maken van eenige goed ingerichte waterplaatsen. Wij mogen Uwe vergadering voorstellen dit adres met bijlagen aan ons College ter fine van praeadvies te renvoyeeren." Aldus werd besloten.

Bijna twee later vroeg raadslid Holboom naar mogelijkheden voor het plaatsen van urinoirs. B&W meldden dat besprekingen over riolering in volle gang waren en dat wanneer die werd aangelegd er zeker ook urinoirs zouden komen.

We gaan ons dak uit

Daar er pas van af eind 1931 riolering werd aangelegd duurde het tot april 1933 alvorens er weer naar een urinoir werd gevraagd. Op 11 augustus 1933 kwamen B&W met een voorstel dat door de raadsleden van alle kanten werd bestudeerd, bekritiseerd en al dan niet gewaardeerd.

De notulen meldden dat de kosten, inclusief aansluiting op het riool, f 380,- bedroegen voor een urinoir, met "granieten binnenzijde omdat urine gewone beton

spoedig invreet, de buitenzijde is van gespoten grintbeton dat de minste gelegenheid geeft voor het aanbrengen van opschriften of reclames,”.....en het kwam BW voor “dat het gewenscht is het urinoir van een dak te voorzien, ten einde te voorkomen, dat vanuit de bovenwoningen in het urinoir kan worden gezien.”

Gelet op de gemeentelijke financiën vonden echter de meerderheid van B&W en de minderheid van de Commissie van Bijstand de uitgaaf niet wenselijk.

De Raad discussieerde en stelde o.a: ...”met oog op zedelijkheid... en ... Zaterdagavond, als het

verschrikkelijk druk is in het dorp,..... af te keuren is het dat mensen nu hun behoeften doen bij de Kerk, ook 's Zondags als er honderden mensen uit de kerk komen, wat spreker een blij verschijnsel vindt, is een urinoir hard nodig het kerkbestuur moet voor een urinoir voor de kerkgangers zorgen voorts doet een urinoir goede diensten tijdens muziekkuitvoeringen op de markt ...”

Als het urinoir voor algemeen nut zou zijn kon er een precedentwerking van uitgaan t.o.v. de andere dorpen en om dat te voorkomen zou er een bijdrage worden gevraagd van de Marktvereniging. Het bleek dat de Marktvereniging bereid was f 50,- bij te dragen in de kosten.

De Raad discussieerde opnieuw en we kunnen lezen: “...evenals de Marktvereniging moet ook de gemeente f 50,- uittrekken. Voor f 100,- kan men al een aardig dingetje neerzetten. Als het niet mooi genoeg is, dan is er ook niet veel noodzaak,jarenlang gedaan zonder, nu kan men nog wel een paar jaartjes zonder, ... niet nodig dat er een dak op is” en gelet op de financiële toestand van de gemeente: “Wat moet de Minister wel zeggen als hij hoort van plaatsing van een urinoir”.

Ondanks dat B&W een dergelijke uitgave niet verantwoord vonden besloot de Raad uiteindelijk toch tot plaatsing van een urinoir, maar dan zonder dak, voor f 320,-. Het raadsbesluit werd echter door Gedeputeerde Staten vernietigd. De Raad overwoog nog om in beroep te gaan, maar dat voorstel haalde het niet.

Men kan met recht stellen: *Men deed zijn plas, en alles bleef zoals het was.”*

Het station is van alle markten thuis.

Nadat in 1936 en 1937 andermaal in de Raad over plaatsing van urinoirs werd gesproken kwamen B&W op 30 december 1937 met een voorstel voor plaatsing van twee urinoirs: één op de markt en één op de parkeerplaats aan zuidzijde van Station Ede-S.S. De Raad ging akkoord.

In 1913 vroeg Ede één urinoir, maar 25 jaar later kreeg het er zelfs twee!

Het geluk kon niet op, dacht men, maar dat viel tegen. Later bleek dat de urinoirs toch weer waren verdwenen.

Een hernieuwde poging

Het raadslid mevrouw Mes liet het echter niet bij zitten en daarom kunnen we in de notulen van de raadsvergadering van 21 december 1960 lezen:

“Mevr. Mes heeft twee jaar geleden ook al gepleit voor het bouwen van urinoirs op enkele plaatsen in het dorp. Zij wil daar graag nog eens op terugkomen. Spreekster heeft al een paar keer gezien, dat heren aan de Stationsweg hun behoefte deden tegen een hek of tegen een boom.

Is het nu zo’n bezwaar enkele urinoirs te plaatsen? Burgemeester en Wethouders zeggen in hun antwoord, dat de stank zo bezwaarlijk is, maar is dat niet te verhelpen met een sproeier? In de grote steden hebben ze toch immers ook urinoirs?

Nu wordt wel gezegd, dat de markt zo onfris is, maar dat is niet hoofdzakelijk van het urinoir maar van de marktrommel, die daar blijft liggen.

Zij wil er sterk op aandringen, dat bij het station een urinoir geplaatst wordt. Misschien is het mogelijk bij de reconstructie van Stationsplein daar een toilet te maken.”

B&W zegden toe het in hun studie betrekken.

In dezelfde vergadering verzocht mw. Mes, bij de behandeling van de begroting voor 1961, een urinoir op het urgentieplan te plaatsen. Toen werd de voorzitter eindelijk duidelijk: *“Wij hebben in het verleden met die urinoirs alleen maar moeilijkheden gehad.”* en de wethouder attendeerde er op dat in nieuwe stadswijken van grote steden nooit urinoirs stonden.. Dit laatste ontzenuwde mw. Mes met het voorbeeld Arnhem. Eén raadslid steunde haar nog, maar de voorzitter meldde dat van de zijde van B&W geen voorstel was te verwachten voor het plaatsen van een urinoir.

En daarmee was het sprookje uit.

Bronnen:

Notulen Raadsvergaderingen Gemeente Ede

B Wander, *“t Gemak dient de mens; een en ander uit de geschiedenis van privaten, stilletjes en krullen”*, Bijdragen en Mededelingen van het “het Nederlands Openluchtmuseum”, 1975-2

Sacha Wijmer, *“Water om te drinken”*. Uitgaven Ver. van Exploitanten van Waterleidingbedrijven in Nederland (Vewin)

Het Historisch Museum Ede bedankt haar sponsors:

AAA administratiekantoor
Advocatenkantoor Hage
Ambachtelijke slagerij John van der Geer
Anders & Co.
Art & Identity
Autorschool Bert Zuidhof
Autorschool Ouwgie
Autobedrijf J.C. van Roekel
Axi keukencentrum
Café de Pineut
De Fromagerie
De Heus optiek
Dierenspecialzaak 't Guppy
Drogisterij Karens
Era makelaars Van de Bunt
Ford-dealer Van der Kolk
Garagebedrijf Rien Meijer
Geurt van Heusden, groenten -en fruitspecialzaak
Het Oude Politiebureau, Tapascafé & restaurant & vergaderaccomodatie
Hypotheek Visie Ede
Ir. E. Lagerweij
Juwelier De Goudpoort
Kelderman Bouw
Kunsthandel Simonis & Buunk
Posthuma & Schutte, Netwerk Notarissen
Repro Mercurius
Riemens daktechniek
Roel van Laar interieurbouw
RVS verzekeringen
Setpoint herenkleding
Siereveld Makelaardij
Slijterij Borg
Tandarts Ede
Visgilde Rijsemus
Wijnhandel Borg

een winkel
vol (cadeau-)
ideeën voor
binnen en
buiten

Geels

E D E

Grotestraat 111, Ede Tel.:0318 61 92 92
geels@geelsede.nl www.geels-ede.nl

voor een
volledige
impressie
bezoek
onze
internet
site

Fahrenheitstraat 24
Postbus 262
6710 BG Ede
Tel. : (0318) 624 523
Fax: (0318) 625 161

- 24 uurs glasservice
- Onderhoudsschilderwerk
- Nieuwbouw
- Utiliteitsbouw
- Isolatieglas
- Voorzetramen
- Rolluiken
- Zonweringen enz.

Wessels

Arnhem, Barneveld, Ede, Renkum

Modestoffen

wessels modestoffen Boogstraat 4-8, Ede
0318-617215

Op het gebied van internationale modestoffen is
Wessels een begrip in de regio's Arnhem, Barneveld,
Ede, Renkum en omgeving.

modestoffen gevarieerd van:

- trendy tot klassiek
- lycra tot bruidsstoffen
- ieder seizoen aanbiedingen
- deskundig advies.

Kortom een veelzijdig assortiment

Periodieken, handelsdrukwerk,
brochures en folders
met vakmanschap vervaardigd bij:

Fahrenheitstraat 26, 6716 BR Ede, tel. (0318) 642 111, fax 642 757

AANNEMERSBEDRIJF

WILLEMSSEN & ELBERTSEN EDE

**NIEUWBOUW
VERBOUW EN ONDERHOUD**

Dwarsweg 10 - 6716 BJ Ede - Tel. (0318) 63 72 50 - Fax (0318) 63 97 62

MONDIAL MOVERS

Waaijberg verhuizers B.V.

Vlekkeloos verhuizen

overzee en over land

Ede Tel. (0318) 62 45 55 ■ **Hoogezand** Tel. (0598) 39 98 20
www.waaijberg.nl ■ info@waaijberg.nl